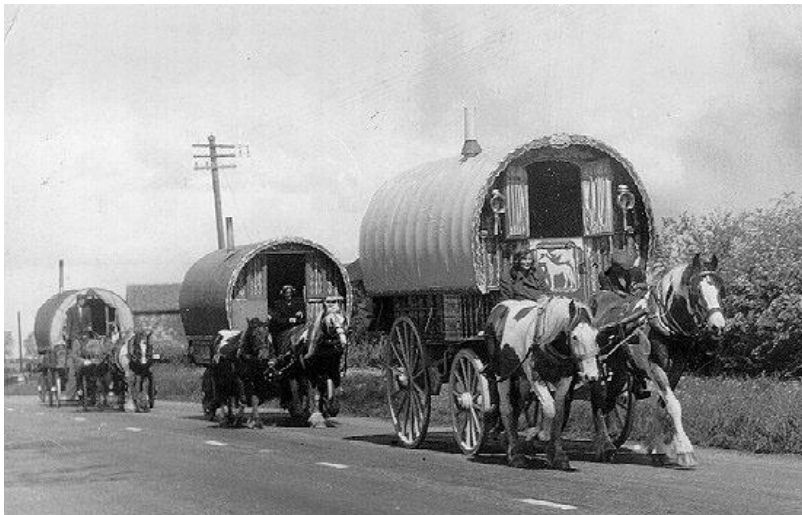

Z histórie slovenských Rómov

Sťahovanie a kočovanie Rómov trvalo niekoľko storočí. Podľa výhodných životných podmienok sa na niektorých miestach zastavovali aj na dlhšie obdobie, v dôsledku čoho sa ich kultúra obohatila aj nové prvky. Pôvodné pamiatky a kultúrne hodnoty Rómov sa nezachovali. Zostali však ich niektoré zvyky, výzor, fyzické a duševné vlastnosti, predovšetkým ich reč hovorí najjasnejšie o ich pôvode. Na základe historických prameňov vedci zrekonštruovali trasu, po ktorej sa uberal migračný prúd z Indie do terajších sídel Rómov.

Od 8. storočia do polovice 12. storočia kočovali z Indie cez Afganistan do Perzie a Arménska, kde sa rozdelili na dva prúdy. Jeden pokračoval cez Kaukaz na sever na územie Kyjevskej Rusi, druhý sa ďalej štiepil na dva smery: jeden išiel cez Sýriu a Palestínu do Egypta a pokračoval pobrežím Afriky, druhý z Perzie, Mezopotámie až do Byzancie. Z Byzancie v období 11. a 12. storočia smeruje jedna trasa na Balkán, odtiaľ pozdĺž Dunaja do strednej Európy. Do konca 15. storočia sa Rómovia usadili takmer vo všetkých európskych krajinách. Pri prechode územím sa označovali za hriechnikov putujúcich po svete.

Po príchode do Európy sa však neusadili hneď. Väčšina Rómov na našom území kočovala alebo žila polousadlo. V Uhorsku už v 14. storočí Rómovia dosiahli dobré postavenie. Niektorí šľachtici usadzovali rodiny hudobníkov a kováčov na svojich panstvách.

Začiatkom 14. storočia postupujú Rómovia z dolného Uhorska na sever cez slovenské územie. Za prvú písomnú zmienku o Rómoch sa považuje spišský záznam z roku 1322, ktorý uvádza, že v okolitých lesoch rodiny Mariássyovcov sa potulujú cudzí podivní ľudia.

Život a správanie kočovných alebo už usadených rómskych skupín bol až do polovice 18. storočia usmerňovaný rozličnými nariadeniami a opatreniami. Tieto opatrenia mali však prevažne diskriminačný charakter. Problémy začali narastať s pribúdajúcou početnosťou Rómov, ako aj s celoplošným osídľovaním Slovenska. Preto štátne orgány z iniciatívy panovníckeho dvora prikrčili k tzv. regulácii Rómov, ktorej cieľom bolo aby si bývalí kočovníci začali privykať na usadlý spôsob života (začleniť sa do sedliackeho stavu). O trvalé usadenie Rómskeho obyvateľstva sa v 18. storočí pokúsili osvietenský panovníci Mária Terézia a Jozef II. Podľa ich nariadení bolo Rómom zakázané „bývať v chatrčiach, šiatroch, sťahovať sa z miesta na miesto, obchodovať s koňmi, nemali sa viac volať Cigáni, ale Novosedliaci a Novoosadníci.“. Tieto reformy mali v konečnom dôsledku dopomôcť aj k ich jazykovému a kultúrnemu splynutiu so spoločnosťou, čiže k ich asimilácii. Aj keď sa mnohé predstavy ich predstavy nedali uskutočniť obsahovali viaceré moderné myšlienky, ako dôraz na školskú dochádzku, výchovu detí.

Po zrušení nevoľníctva v Moldavsku a Valašsku a po zrovnoprávnení Rómov, sa značná časť rozprchla po Európe, kde opätovne oživilí kočovný spôsob života. Na Slovensku sa udržal až do roku 1958, potom bol vládny nariadením zakázaný. Koncom 19. storočia na Slovensko prišli valašskí/olašskí Rómovia.

Po rozpade Rakúsko - Uhorska a vzniku Česko - slovenskej republiky sa pri sčítaní obyvateľstva (1921) k rómskej národnosti prihlásilo 8 035 osôb, z toho na Slovensku 7 284. V roku 1927 bol vydaný zákon o potulných cigánoch. Jedna rodina mohla kočovať najviac tri dni na jednom mieste. Hlava rodiny musela mať tzv. kočovnícky list.

Najsmutnejšou kapitolou novodobých dejín Rómov je obdobie druhej svetovej vojny. Na území protektorátu Čechy a Morava boli zriaďované pracovné tábory, ktoré boli postupne premenené na „cigánske tábory“. Z južných oblastí Slovenska deportovali Rómov do koncentračného tábora v Dachanu. Po obsadení Slovenska Nemeckom špeciálne jednotky tejto armády

popravili niekoľko stoviek Rómov v čiernom Balogu, Tisovci, Slatine, Krupine, Mýte a v ďalších lokalitách.

Po druhej svetovej vojne sa ČSR usilovala čo najviac zjednotiť štruktúru svojho obyvateľstva. Rómovia sa začali označovať ako sociálne a kultúrne zaostané obyvateľstvo cigánskeho pôvodu. Po politickom zvrate v novembri 1989 sa vytvorili priaznivejšie podmienky pre sociálno – politický, ako aj pre etnokultúrny vývin rómskeho obyvateľstva. Krátko po novembrových udalostiach vznikla i prvá rómska politická strana – rómska občianska iniciatíva. Z radov Rómov boli po prvý krát zvolení poslanci. Boli zrovnoprávnení s ostatnými obyvateľmi, tým že sa im opätovne priznal štatút národnostnej menšiny v roku 1991.

Mgr. Viktória Špániková